

sajtóhiba miatt Perandi) nevéhez fűződő búcsúlevél történelmi és művelődéstörténelmi háttérét tárja fel. A könyvtártörténeten túlmutató jelentőségű Berlász Jenő tanulmánya (*Istvánffy Miklós Könyvtáráról*). Istvánffy elsősorban historikusként tartjuk számon, bár költészete is ismert (vö. Holik Flóris: *Istvánffy Miklós mint költő*, ItK — 1922; Nicolaus Istvánffy: *Carmina*. Edd. Josephus Holub et Ladislaus Juhász, Lipsiae, 1935), Berlász kísérlete a nagy humanista könyvtárának rekonstruálására ezért nem csupán könyvtár- és művelődéstörténelmi, hanem historiográfiai és irodalomtörténelmi szempontból is figyelemre méltó kísérlet.

Busa Margit *Kazinczy Ferenc* munkáinak kiadástörténetét dolgozta fel. Munkája — amennyire ezt anyaga megengedte — műfajonként és időrendben haladva tárgyalja a Kazinczy-életmű egészének, ill. egyes darabjainak kiadásait. Kóvay György (*Javastatok a könyvnyomtatás népszerűsítésére 1789/90-ből*) az ez ideig csak műfordítóként nyilvántartott Kovács Ferenc pápai mérnöknek a Péczeli-féle *Mindenes Gyűjteményben* megjelent cikkeket elemzi. E cikkekben — az elsők közt hazánkban — Kovács a jobbjagság, a „mezei emberek” művelődését, ill. ennek lehetővé tételét sürgeti, felismerve, hogy hazánkban a nemzet kiművelését „a legelső lépcsőfokon”, a nép körében kell elkezdeni.

Kostyál István tanulmánya (*Kármán József levele gróf Festetics Györgyhez*) végre megnyugtató módon tisztázza, hogy ki volt az az „ismeretlen hazafi”, aki az *Uránia* kiadását anyagilag támogatta. Festetics György, a titkos támogató (miként Kármán és Pajor Gáspár is) szabadkőműves volt, ami egyben a szabadkőművesek társaságának az *Uránia* megjelenése körül vitt szerepét is megvilágítja. Kármán Festeticshez írt levele (amelyet ugyan Pajorral közösen írt alá, azonban Kármán egyedül fogalmazott) az eddig ismert leveleket kiegészítve immár vitathatatlanul bizonyítja, hogy az *Uránia* szerkesztője Kármán József volt.

Dezsényi Bélának Kossuth emigrációbeli publicisztikai munkásságáról írt tanulmánya elsősorban történelmi szempontokat vesz figyelembe, de a sajtóban folytatott harc bemutatása, a különböző nemzetiségű és pártállású lapokban közölt cikkek genezisének feltárása az irodalomtörténetírást is érdekli. A cikkek vizsgálata során Dezsényi Béla elemzi a Kossuth-publicisztikában gyakori levélformát is. Szerinte Kossuthnak a levél nem bizalmas közlés, de nem is egyszerű irodalmi mű, hanem politikai tett, amely hatásra számít, és hatását a szerző éppen olyan pontosan ismeri, mint egy vezércikkét.

E rövid könyvismertetés — sajnos — nem vállalkozhatott az *Évkönyv* anyagának vagy akár egyes cikkeinek alapos elemzésére, any-

nyit azonban így is megállapíthatunk, hogy a gazdag, sokoldalú tanulmánygyűjtemény méltóképpen dokumentálja a könyvtár falai közt folyó tudományos munkát.

Bertényi Iván

Communications ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica. Redigit: A. Palla. 1—22. köt. Bp. 1955—1961. Medicina

Jó néhány éve már, hogy a magyar orvostörténet önálló tudományos orgánussal rendelkezik az Országos Orvostörténelmi Könyvtár jóvoltából. A Könyvtár sűrűn megjelenő Közleményei az irodalomtörténész érdeklődésére is számot tarthatnak, elsősorban természetesen a régi magyar irodalom kutatóinak figyelmére. Hiszen az értelmiség kevésbé differenciált volta következtében régen nem egy író, filológus volt egy személyben orvos is, vagy pedig orvosok vállalkoztak irodalomtörténelmi szempontból is nevezetes könyvek megírására. A Közlemények hasábjain így érthetően találkozzunk Dudith, Pápai Páriz, Wesszprémi nevével (kár, hogy Zsámboki Jánosra vonatkozóan eddig egyetlen cikk sem jelent meg), s új ismereteket, adatokat meríthetünk a róluk szóló tanulmányiokból írói munkásságukra vonatkozóan is.

A Közlemények első húsz kötetének nagyszámú dolgozata közül bennünket jó néhány közelről érdekelhet. Berndorfer Alfréd, német nyelvű közleményében Dudith András orvosi leveleivel foglalkozik (*Die medizinische Briefe des ungarischen Humanisten Andreas Dudith*, 2, 46—71.) s közli is azok szövegét, illetve az orvosi vonatkozású részeit. Kótay Pál *Pápai Páriz Ferenc orvostudományi értekezése* (4, 62—83.) címmel a nagy magyar orvos és író 1674-ben, Baselen megjelent értekezését ismerteti. A marosvásárhelyi Teleki-könyvtárból előkerült eddig ismeretlen példány alapján tájékoztat a kis kötet tartalmáról, mely irodalom- és művelődéstörténelmi szempontból is több fontos vonatkozással bír: Pápai Páriz művében Apáczai is emlékezik, s értekezését számos vers, köztük magyar nyelvűek és egy román nyelvű vers is kíséri. Igen érdekes adatokat közöl Borsá Gedeon *Frankovith Gergely* című dolgozatában (3, 133—140.). A legrégebb magyar nyelvű orvosi nyomtatvány szerzőjének kalandos életéről itt kapunk első ízben összefoglaló képet. Hatvani István életének jobb ismeretéhez Magyary-Kossa Gyula posztumusz írása járul hozzá (*Adatok Hatvani István életéhez*, 19, 5—12.). A híres debreceni professzor családi feljegyzéseinek közreadásával, kár, hogy a kézirat lelőhelye nincs megadva. Módis László közleménye pedig Wesszprémi egyik kevésbé ismert kézira-

tának keletkezési körülményeit világítja meg (*A debreceni református kollégium tulajdonában levő Weszprémi „Succincta”... kézirat eredetiségének kérdéséről*, 18, 162—167.).

Több közlemény vonatkozik a régi magyar orvosi kéziratokra. Bár ezek közvetlenül nem irodalomtörténeti érdekek, mióta Varjas Béla publikálta a Lencsés által írt XVI. századi orvosi könyvet, nyilvánvalóvá vált, mennyire hozzátartoznak ezek a XVI—XVII. század művelt magyarjainak könyvtáraihoz és olvasmányaihoz. Újból meggyőz erről bennünket mindenekelőtt Schultheisz Emil cikke (*Testi orvosságok könyve*, 12, 186—198.), mely többek között Madách Gáspár elvesztett orvosi kéziratát is említi egy eddig csak felületesen ismert XVII. század eleji kéziratot receptkönyv bemutatása kapcsán. Jó szolgálatot tesz az OSZK orvostörténeti vonatkozású magyar nyelvű kéziratjai jegyzékének a közlése is (10—11, 257—278.), bár meg kell je-

gyeznünk, hogy a jegyzék korántsem teljes, orvosi feljegyzéseket, recepteket a felsoroláson kívül még számos régi énekeskönyvben, omniáriumban is bőven találhatunk. Egyes régi orvosi receptek közlésével a kiadványsorozat számos kötetében találkozhatunk még, ezek felsorolásától eltekintünk, mivel inkább csak nyelvészeti szempontból tanulságosak.

Végül rá kell mutatnunk arra, hogy még elsődrendűen irodalomtörténeti adatközlés is akad a Közlemények hasábjain. Varga Lajos *Balassa János és Arany János kitüntetése 1867. június 9-én* címmel (17, 187—191.) közli azt a királyi határozatot, mely Aranyt és a nagy orvosnak a kitüntetését elrendelte, s ehhez csatlakozva közzéadja Aranyt a kitüntetés visszautasító levelét, s a belügyminiszter erre adott válaszelevelét is.

Klanczay Tibor

MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNET KÜLFÖLDÖN 1961

(Külföldi folyóiratok magyar irodalomtörténeti repertórium)

Összeállításunk — a feldolgozott címek jegyzékében a megjelenési helyeket az illető folyóirat impresszuma alapján közöljük — az alábbi külföldi folyóiratok és lapok magyar irodalomtörténeti tárgyú és vonatkozású anyagának bibliográfiai felvételeit tartalmazza:

Česká Literatura (Praha)
Esprit (Paris)
Europa Letteraria (Roma)
Europe (Paris)
A Hét (Bratislava)
Híd (Noviszád)
Igaz Szó (Bukarest)
Inosztrannaja Literatura (Moszkva)
Irodalmi Szemle (Bratislava)
Izraz (Zagreb)
Izvesztija (Moszkva)
Jeniszej (Krasnojarszk)
Književnik (Zagreb)
Književnost i jezik (Beograd)
Korunk (Kölozsvár)
Kulturný Život (Bratislava)
Letterature Moderne (Firenze)
Les Lettres Françaises (Paris)

Les Lettres Nouvelles (Paris)
Literární Noviny (Praha)
Nas Szovremennik (Moszkva)
De Nieuwe Taalgids (Groningen)
Novij Mir (Moszkva)
Odrodzenie i reformacja w Polsce (Warszawa)
Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor (Beograd)
Przeglad Humanistyczny (Warszawa)
Slavia (Praha)
Sonntag (Berlin) NDK
Slovenská Literatura (Bratislava)
Slovenské Divadlo (Bratislava)
Società (Roma)
Světová Literatura (Praha)
Új Élet (Marosvásárhely)
Utunk (Kölozsvár)

Bibliográfiai összeállításunk anyaggyűjtésének határideje: 1962. máj. 15. Eddig az időpontig nem sikerült megszerezniünk a Kölozsvárt megjelenő Nyelv és Irodalomtudományi Közlemények 1961. évfolyamát, a gyűjtőkörbe tartozó bibliográfiai adatait a következő összeállításához mellékeljük. A közölt bibliográfiai felvételek száma: 106.

Adamová, Zuzana: Acta Literaria Scientiarum Hungaricae. [Ism.] Slavia 520—21. p. [Az I. és II. köt. ismertetése.]

Adamová, Zuzana: Magyar hazafias ének Csehországban. [Cikk.] Irodalmi Szemle 454—56. p. [Vörösmarty Szózatának múlt